

RICART, DE GRAN ENTÈS EN PINTURA A EXTRAORDINARI ARTISTA DEL GRAVAT

Ferran Sanz Lou

Resum:

S'estudia la producció pictòrica de Ricart contraposant-la a la xilogràfica, en un intent de justificar i reinstal·lar l'artista en el panorama artístic.

Mots clau:

Enric-Cristòfol Ricart Nin, art, pintura, gravat, xilografia, fauisme, cubisme, noucentisme.

És habitual presentar Ricart com a pintor i gravador alhora, com si ell, tan amic de col·leccionar targetes, s'hagués fet posar en les seves: "Enric-Cristòfol Ricart Nin. Pintor i gravador". Aquesta targeta de presentació no diria cap mentida, puig Ricart va pintar i va gravar. Ara bé, si es pensa en una hipotètica targeta de presentació de Picasso, ben segur que només s'hi veuria una credencial, la de pintor, malgrat que Picasso també feu grans gravats. Ben segur també que en una possible exposició titulada: "Exposició de gravats de Picasso", tothom sabia que es tracta d'una mostra de gravats del pintor Picasso.

La presentació de Ricart emprant el dos qualificatius, indueix a pensar que la producció pictòrica d'aquest artista està a la mateixa alçada que la xilogràfica; fins i tot, si es posa el qualificatiu de pintor davant del de gravador, es pot donar peu a pensar que fou més gran pintor que no gravador.

Ningú pot negar que aquest extraordinari gravador va pintar, i tampoc que ell es considerava per damunt de tot pintor. Així ho palesen les Kodak¹ i la correspondència que creuà, principalment, amb Josep F. Ràfols²; el neguit de pintar el mantingué viu fins a l'últim moment³. També és cert que en aquests últims anys algunes pintures seves, pel seu valor il·lustratiu i fins i tot didàctic, han estat seleccionades per participar en importants exposicions col·lectives, àdhuc a l'estranger⁴. També és cert que algun autor, com pot ser el cas de Francesc X. Puig i Rovira, ha remarcat la necessitat d'estudiar Ricart com a pintor⁵, i fins i tot, de vindicar-lo, com demana Oriol Pi de Cabanyes⁶. Però són els seus gravats que han merescut el reconeixement de tothom, cosa que no ha succeït amb les seves pintures.

Tot això demana un estudi objectiu, lluny de valoracions estètiques i sentimentals, que determini el pes, projecció i representativitat que té realment la producció pictòrica de Ricart com per poder abordar o presentar per si sol l'artista com a pintor, sense necessitat de recolzaments en la vessant xilogràfica. Intentar dur a terme aquest estudi és un dels objectius del present treball. L'altre, davant la conjunció "pintor i gravador" o la disjunció "pintor o gravador", és trobar interaccions entre el pintor i el gravador que permetin la visió global de l'artista.

Ricart, pintor

L'estudi objectiu de la producció pictòrica de Ricart, requereix una abstracció provisional: deslligar-la totalment de la producció artística restant, com si en una gran sala es poguessin reunir totes les seves pintures, només pintures, deixant de banda els gravats, i observar-les. Requereix també establir prèviament els elements a valorar que permetin una anàlisi objectiva. Aquests elements han de ser forçosament els criteris de valoració general en tota apreciació plàstica objectiva:

1. Magnitud de la producció pictòrica.
2. Continuïtat i evolució.
3. Aportacions a la pintura.
4. Crítiques.
5. Estudis generals.
6. Repercussió social.
7. Cotització.

Es convindrà que la producció pictòrica de Ricart, com la de qualsevol altre pintor acreditat, ha de superar positivament la majoria d'aquests requeriments.

Si es pren per exemple Joaquim Mir, és obvi que la seva obra és abundant, donant peu a importants exposicions antològiques i monogràfiques. El seu estil és únic i inconfusible, amb continuïtat i evolució. Avui encara molts pintors estudien el "color" de Mir. En general, la crítica i el públic sempre li foren favorables. S'editen i reediten estudis. En el terreny folklòric el nom de Mir sempre anirà unit al de les "Comparses" vilanovines, i els seus comparsers arreu de Catalunya pregonen Vilanova i el seu carnaval. L'èxit de crítica i públic feu que Mir fos un dels pocs pintors que pogueren portar una vida folgada, "a tot gasto", emprant una expressió de l'època, durant el temps que va viure a Vilanova i la Geltrú.

Reuneix la producció pictòrica de Ricart característiques semblants?

1. La magnitud de la producció pictòrica.

Dissortadament la producció pictòrica de Ricart resta per catalogar, la qual cosa no permet determinar el nombre exacte d'obres existents. Tot i això, el coneixement que es té de la producció a través de catàlegs d'exposicions, revistes, llibres i, fins i tot, les Kodak i la correspondència que deixà, és prou reveladora.

Sembla, a tenor de tota la documentació consultada, que la producció pictòrica conservada de Ricart no supera, i fins i tot no arriba, als tres-cents quadres. Aquesta xifra per un pintor que fa la primera exposició a l'any 1917 a les barcelonines Galeries Dalmau i que mor l'any 1960 encara amb inquietuds artístiques, és certament molt baixa. Significa aproximadament una mitjana encara no de set quadres per any. Més indicatiu és encara constatar que la meitat de la producció la realitzà entre 1917 i 1930, la qual cosa ve a dir que en 14 anys pintà el mateix nombre de quadres que en

els 30 següents. A més, es dona el cas que els quadres més contínuament referenciats i reproduïts corresponen majoritàriament al període 1917-1930.

Tot això permet afirmar, per una banda, que la producció pictòrica general de Ricart és relativament molt baixa, baixa en entre 1917-1930 i molt baixa entre 1930 i 1960, per l'altra, que es poden distingir-hi dues etapes que corresponen als períodes esmentats.

El fet que els quadres contínuament referenciats i reproduïts en catàlegs i bibliografia corresponguin a l'etapa 1917-1930 no indica, com ja s'ha dit, que aquesta etapa més productiva fos una etapa de gran producció. És molt significatiu que les dues teles que exposà a París al Saló de Tardor de 1920 tinguessin ja dos anys i que no fossin inèdites. Totes dues foren produïdes el 1918 i ja havien participat en les Exposicions de Primavera de Barcelona dels anys 1918 i 1919.

Aquesta manca de producció en aquesta etapa més productiva es veu reflectida i corroborada per les pròpies Kodak quan Ricart s'enfronta amb una exposició. Així, per exemple, quan el 1930 feu en el Centre de Lectura de Reus l'exposició titulada "E-C. Ricart. Exposició de pintures, dibuixos i gravats (1918-1930)", que seria l'última individual, tingué serioses dificultats per aplegar suficient obra. És molt reveladora l'anotació del 20 de setembre de 1930 en el seu dietari:

"A J. Merli, enviant-li a buscar tots els quadres, dibuixos i gravats que em tingui, li dic per a omplir la sala del Centre de Lectura de Reus, on probablement exposaré molt aviat.

*Si tanmateix faig l'exposició a Reus en caldrà recollir totes les obres escampades, perquè la sala és immensa i no podria pas omplir-la amb obres inèdites. Així, a cop d'ull, trobo que de seguida puc reunir unes 18 pintures a l'oli, més cinc aquarel·les, una dotzena de dibuixos i uns deu gravats a proves limitades. Faria un conjunt de 45 obres, quantitat prou respectable per omplir aquells panys de paret"*⁷.

Sembla que el fet d'exposar il·lusionà a Ricart, però també el neguitejà fortament per por de no tenir prou obra per omplir la gran sala del Centre de Lectura. Finalment foren 26 els olis que presentà, però d'aquests, d'inèdits, només 5⁸.

Sorpren que el 1930 Ricart fes ja una exposició de caràcter retrospectiu 1918-1930. Els 37 anys és una edat de plena producció i creació, una edat per mostrar la seva obra més recent. Miró no feu la primera retrospectiva fins els 48 anys, i Picasso esperà els 49⁹.

Ricart davant d'una exposició es troba sempre desarmat per manca d'obra. Durant aquesta etapa més productiva només és capaç de produir per a dues exposicions, la primera el 1917, a les Galeries Dalmau, i l'altra, el 1926, a la Sala Parés, també de Barcelona, i a Mataró. En les restants exposicions, molt poques, Ricart sempre es veu sorprès per no tenir producció recent.

Tot fa pensar que a Ricart, malgrat sentir-se per damunt de tot pintor, li costava agafar els pinzells. Precisament, el 1922, Ràfols ja el recriminava per no treballar prou¹⁰. És fins i tot sorprenent que Ricart, més que esforçar-se en augmentar la producció, s'aboqués en certs moments a la destrucció de la pròpia obra. De tant en tant li agafaven uns rampells, i quadre que trobava, quadre que esquinçava, tant si es tractava d'un "racó de taller" com si no¹¹. En una relació que feu de noranta obres exposades entre els anys 1917 i 1926, n'annotà divuit de destruïdes, el 20 per cent. D'onze olis que presentà a la primera exposició de can Dalmau (1917), en destruï cinc. Esquinçà les quatre teles que portà al Primer Saló de Tardor (1918). Més sort tingueren les obres exposades a les Galeries Laietanes (Les Arts i els Artistes, 1918), de quatre només en malmeté una, però, contràriament, només salvà quatre de les deu amb què concorregué a l'Exposició de Primavera de 1919. També destruï dues de les tres pintures de l'exposició que li muntà Dalmau el 1920¹². Cal senyalar que totes aquestes obres destruïdes foren produïdes abans del seu primer viatge a París, o sigui abans de 1920.

La manca de producció s'agreuà en la segona etapa, a partir de 1930, a causa dels freqüents parèntesis en la seva activitat pictòrica. L'agost de 1955, en una de les cartes setmanals que escrivia a Ràfols, es lamenta de la falta de temps per pintar: "*Noi, entre una cosa i altra no hi ha manera de poder agafar els pinzells!*". Recorda que començà a gravar l'hivern de 1915, per fer més passadores les hores mortes en una petita ciutat com Vilanova, i confessa que els seus bons propòsits de "*pintar al matí i gravar a la tarda*" gairebé mai no els havia pogut realitzar¹³.

2. La continuïtat i l'evolució.

Si bé la producció de Ricart és escassa, no per això perd certa continuïtat. Aquesta producció no és fruit d'uns pocs anys, sinó que abasta fins la seva mort, això sí, sent temàticament cada vegada més repetitiva.

La producció de Ricart anterior al primer viatge a París, el 1920, salvada del seu ímpetu destructiu, és la que té major coherència. Aquestes obres mostren un pintor que va afermant-se, amb continuïtat i evolució, en la recerca d'una personalitat pròpia dins del fauvisme¹⁴. La temàtica és diversa i pròpia d'un pintor que no vol

especialitzar-se en un tema concret. Així, en la primera exposició que celebrà mostrà retrats, paisatges i natures mortes. En l'obra posterior, a més, introduí la figura femenina, “Noia cosint” i “Estudi, noia en un divan”, totes dues de 1918.

En la dècada següent (1920-30) la producció realitzada lliurement, no per encàrrec, minva considerablement; el paisatge comença a rarejar i la temàtica es fa cada vegada més monocorde, començant a estancar-se en natures mortes. En aquestes natures mortes el fauisme desapareix i no es concreta en un nou estil, per contra, el pintor es va diluint i la seva paleta, omplint-se cada vegada més de grisos, va perdent la nítida llum de Vilanova.

Sorprenentment, ja que la producció pictòrica anterior no ho fa preveure, en aquests anys realitza lliurement algunes obres cubistes, molt properes al cubisme de Braque. El nombre exacte d'aquestes obres es desconeix, però difícilment poden superar la dotzena. En total, de referències concretes se'n tenen quatre: “Natura morta” (1920), “Fantasia musical” (1921), “Coses” (1927) i “Circ” (1929). Aquesta migrada producció, realitzada al llarg de la dècada, representa un trencament més en l'evolució estilística i ve a acabar de complicar les coses. Potser per Ricart aquestes escapades cap el cubisme no eren més que un simple joc¹⁵.

En canvi, es pot dir que en aquesta mateixa dècada enceta la producció per encàrrec amb molt bon peu. D'aquesta època són la majoria de retrats que pintà i que conserven la vivor i claredat de l'etapa anterior. D'aquesta dècada, concretament del 1925, és també l'encàrrec de pintar quatre quadres per a la decoració del cafè del Foment Vilanoví. Seran quatre obres de molt bona factura, produïdes en quatre

mesos, una per mes, i, paradoxalment, resoltes amb tres estils ben diferents: cartellístic (“El Drac”), noucentista (“El berenar al camp” i “La verema”) i cubista (“Fantasia cubista”).

A partir de la Guerra Civil, deixant de banda alguns escadussers retrats i paisatges urbans pintats des del balcó de casa seva a la Rambla, la producció, a més de patir sovintejades interrupcions, ja és una monòtona successió de bodegons, potser per matar hores mortes.

La producció de Ricart, fora de la primera època (l'anterior a 1920), sembla mancada d'inspiració, sobretot temàtica. És com si Ricart, davant del cavallet, no sabés què pintar. Per altra banda, si bé es pot parlar de continuïtat en la producció i en la monotemàtica, no pas, al menys totalment, d'evolució estilística. Empra simultàniament durant una dècada tres estils ben diferents, i d'aquests, dos, el cubista i el noucentista, adoptats ben tardanament, quan cremaven els seus darrers cartutxos tant a París com a Catalunya. Tres estils que no el menaren enlloc.

3. L'aportació a la Pintura.

La producció fauvista de Ricart, incorporada plenament en el corrent avantguardista català, és tota l'aportació pictòrica que fa a la pintura catalana. L'escàs nombre d'obres, però, fa que aquesta aportació sigui més testimonial que efectiva. Obres com el "Porxo" o els "Crisantems" en una exposició col·lectiva sobre les avantguardes catalanes, són, per representatives, ben apreciables per ajudar a entendre aquest moviment.

L'obra noucentista, si es deixen de banda els retrats, queda reduïda a dues teles, "El berenar al camp" i "La verema", totes dues del "Cafè Foment". Malgrat constituir, sobretot la primera, una bona mostra de la millor pintura noucentista, no aporta res de nou a aquest moviment. La prova està, paradoxalment, en l'entusiàstica descripció que en feu Cirici Pellicer:

"El Ricart pintor pudo lograr una concepción del paisaje arquetípico, a lo Sunyer, con colinas dignas de ser acariciadas como las de Mercader; grupos populares, dignos de Nogués; figuras rotundas como las de Obiols, en escorzos sabios como los de Togores, no lejos de la brillante fiesta de las cerámicas populares de Aragay. Así nos aparece en luminosas composiciones del «Foment», espléndido pedazo de arte monumental”¹⁶.

A la manera de Sunyer, com Mercader, dignes de Nogués, com Togores... Sobren les paraules.

L'altra possible aportació podia haver estat la producció cubista, on Ricart incorpora tota la iconografia més emblemàtica del noucentisme. Aquesta fusió de cubisme i noucentisme bé hauria pogut ser una important aportació a la pintura catalana si no hagués estat la producció tan limitada. Es pot dir que aquestes obres, per isolades, són una curiosa anècdota més en el món de l'art català.

Si l'aportació de Ricart a la pintura catalana és tan minsa, ja no cal plantejar-se-la a més alts nivells.

4. La crítica.

La crítica de l'època, la coetania de Ricart, en general es mostrà molt poc favorable a les produccions pictòriques que Ricart mostrava, tant en exposicions individuals com col·lectives. Fou una crítica escassa i la majoria de les vegades manifestant la seva disconformitat amb les pintures presentades. Solament Josep F. Ràfols i Josep M. Junoy li donaren sempre suport crític incondicional, si bé, a la llarga, acabaren parlant més i millor del gravador que no pas del pintor. Només la primera època fauvista obtingué un cert reconeixement generalitzat. Després en la dècada dels anys vint, l'època més activa de Ricart pel que fa a participació en exposicions, les crítiques cada vegada es feren més negatives, fins arribar al punt que Sebastià Gasch, en la revista "L'amic de les Arts" del desembre de 1926, qualificà a Ricart de pintor que pinta per esport¹⁷. El 1930, a Reus, feu l'última exposició individual, que bé es pot considerar antològica pel que fa a pintura, i, fora de Reus, només obtingué cert ressò a les pàgines del Matí i gràcies a Ràfols¹⁸. A partir de Reus, poca pintura més exposà, la qual cosa, tant per bé com per mal, suposà l'acabament de les crítiques a la seva pintura.

La mort de Ricart obligà al món artístic a un retrobament amb la seva pintura, però el món artístic el reconeixia sobretot com a xilògraf.

5. Els estudis generals.

En els tractats generals de pintura catalana del primer terç del segle XX, Ricart apareix quasi sempre de passada, bé com l'amic i company de taller de Joan Miró, bé com un dels fundadors de l'"Agrupació Courbet". Mai es veu destacat el valor o l'importància de la seva producció.

Fins avui, a part d'alguns articles dedicats al Ricart pintor, no existeix cap estudi o treball monogràfic sobre l'obra pictòrica de Ricart. Es pot parlar, això sí, de l'estudi biogràfic que Ràfols li dedicà l'any 1941, una iniciativa que Ricart acollí amb gran interès i amb el desig de ser presentat com a pintor. Aquest estudi, però, acaba dient bastant poc de Ricart pintor. Estant a l'any 1941, tot el que pot dir Ràfols no sobrepasa els anys vint. Dóna amb molt d'encert les claus per interpretar la pintura fauvista de Ricart, però és molt de passada que toca la producció posterior, acabant amb un comentari sobre les natures mortes exposades a la Sala

Parés l'any 1926. Possiblement, fou la brevetat de l'estudi pictòric el que l'obligà, per no descompensar, a ser també breu en l'estudi dels gravats.

6. La repercussió social.

La repercussió social de la producció pictòrica de Ricart ha estat mínima i simplement a nivell local. L'única peça emblemàtica de Ricart és el "Drac", obra que possiblement incità al jovent del Foment Vilanoví a la recuperació dels balls populars de Vilanova i que després ha estat reproduïda com a cartell anunciador de la Festa Major. La producció pictòrica de Ricart no denuncia, no qüestiona, ni, en general, té ideari.

7. La cotització.

La producció pictòrica de Ricart mai ha estat cotitzada. Les exposicions sempre foren un fracàs pel que fa a venda. Les poques peces que vengué, avui, al cap de més de mig segle, encara es troben en mans dels primers possessors. A nivell local ha existit un petit mercat que per la seva insignificància no pot rebre aquest nom. El món de les subhastes d'art ha restat aliè a la pintura de Ricart i quan la voluntat d'algun galerista vilanoví ha volgut incloure pintures en alguna subhasta local, aquesta ha sortit amb uns preus iguals o equiparables als dels seus gravats¹⁹.

Ricart, gravador

Contràriament, l'obra gravada de Ricart, sense necessitat d'una anàlisi minuciosa, compleix abastament tots els requisits per ser considerada de primera magnitud. L'obra xilogràfica es compta per milers, té continuïtat i evolució d'estil, sent potser la rica part temàtica, per repetitiva, un dels punts més fluixos. Es pot parlar de Ricart com el gran renovador de la xilografia a Catalunya i com d'un sòlid valor de la manifestació artística occidental. La crítica, des del primer moment, li fou favorable. El seu nom figura en un lloc destacat de qualsevol tractat sobre el gravat. El boixos de l'auca de la Festa Major han estat reproduïts moltes vegades i pels motius més diversos, que poden anar des de la invitació a un acte social fins a l'anunci d'un llibre; el gravat de la geganta i el gegant de la porra ha esdevingut l'emblema de la festa major vilanovina. Els gravats de Ricart són un exponent i a la vegada nodreixen l'ideari noucentista. Un punt flac, però justificat, pot ser la cotització. La seva obra ha estat tan divulgada, ex-libris, estampes de Primera Comunió, invitacions, nades i, fins i tot, papers comercials, que difícilment es pot trobar una família d'arrels vilanovines que no tingui un o més dels seus gravats. Aquest important abast social de la seva obra, que tant apropa Ricart, no la beneficia gens en un mercat de l'art dominat per les peces úniques i irrepetibles; potser se salven una mica de tot això els llibres de bibliòfil que il·lustrà, però, aquest mercat

sembla que ha decaigut molt en els últims anys i també valora primer la raresa de la peça que l'artista.

Ricart, una excepció gens simple

Si, conseqüentment amb tot l'amunt dit, es conclou que la targeta de presentació de Ricart ha de dir "Enric-C. Ricart, gravador", sobta molt que un pintor "menor" pugui ser un gravador "major", quan la història ensenya que els grans pintors, des de Dürer fins Miró o Picasso, foren els grans gravadors. Es podria dir que Ricart és l'excepció que confirma la regla, però la qüestió no és tan simple.

Ricart tingué una sòlida formació artística com a pintor que es desenvolupà fonamentalment en tres etapes: l'Acadèmia d'Art de Francesc d'A. Galí, l'estada a Florència i els viatges a París. Aquests tres punts fonamentals es troben ben remarcats en l'estudi biogràfic de Josep F. Ràfols, però el que aquest autor, gran amic de Ricart, no digué és amb quin ànim i actitud l'artista vilanoví s'enfrontà al món de l'art, principalment a París.

Ricart anà a París amb una modèstia i precaució que de poc, per no dir de res, li serví de cara a guanyar-se un lloc entre els escollits, però de molt per a la seva formació artística. Els ciments posats a Can Galí i l'estructura bastida a Florència edificaren a París el sòlid edifici del seu doctorat en art. Això és perquè l'actitud modesta i previnguda que adoptà tenia un clar propòsit, obtenir el doctorat, un doctorat que entenia no com un últim graó a conquerir d'una meritòria carrera, sinó com "*un vot ferm d'emprendre un camí pel qual no s'és docte ni gairebé apte encara*"²⁰, i tornà de París docte en pintura i docte en gravat.

De nou a casa, bé podia tirar endavant els dos doctorats, com feien i havien fet molts dels grans mestres. Però no fou així, per causes desconegudes Ricart no reeixí en la pintura i sí, i amb escreix, en el gravat. Potser el seu caràcter malaltís, dominat per les manies i les pors, la falta d'estímuls externs (fracàs de vendes i de crítica), que mai li faltaren en el gravat, i la manca de temes (en el gravat, la majoria de les vegades, sobretot en la il·lustració de llibres, els temes ja li venien donats), contribuïren al poc èxit pictòric. Hi ha però una doble causa que bé pot ser la fonamental: l'excessiva facilitat que tenia Ricart no solament per pintar, sinó també per pintar a la manera de... (de Sunyer, o de Togoires, o de Mercader, fins i tot, de Braque, com palesen algunes de les poques obres cubistes que pintà). Aquesta excessiva facilitat per pintar feu que Ricart menystingués les pròpies produccions fruit de la mateixa. Així, per Ricart, les seves pintures del "Cafè Foment", eren un simple encàrrec on convenia "*passar de presa el taps*"²¹ i la producció cubista una pura "*banalitat*"²².

Aquesta facilitat naixia, sens dubte, del profund coneixement que tenia de la pintura. Davant unes obres recents de Picasso, l'any 1923 Ricart no pot estar-se d'exclamar: "*Ara li dona per, és gros!!, per fer uns Poussins destenyits i lineals*"²³; anys després els crítics trobarien forces relacions entre l'obra de Picasso i Poussin. Aquesta saviesa pictòrica (coneixement de l'art i de l'ofici) va donar com a fruit un

estil xilogràfic únic, personalíssim i inconfusible que contrasta en molt amb les fustes dels escassos imitadors o seguidors que ha tingut. Dir això no és dir res de nou. En el seu moment Josep F. Ràfols ja ho donà a entendre molt clarament:

“Sap En Ricart engranar la tradició amb els més subtils experiments de la pintura d’avançada. Per això costat per costat dels rodolins més sanament tipicistes veiem en el llibre «Aleluyas» els jocs dels plànols procedents de les descobertes del cubisme, la composició fauvista, l’agrupament floral dufynià”²⁴,

i, anys més tard, Josep M. Junoy ho tornava a remarcar:

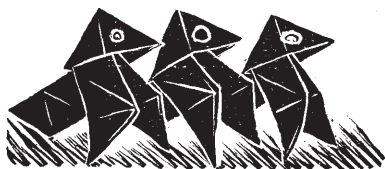
“Totes les audàcies i suggestions del present hi són harmoniosament agombolades -heu’s aquí la seva força definitiva- amb la qualitat més ortodoxa i tradicional”²⁵.

Tot i que Ràfols i Junoy ja van dir en el seu moment que el mèrit de Ricart era assolir en el gravat la confluència i l’harmonització de les avantguardes amb la tradició, avui sembla que s’ha oblidat i que estigui per redescobrir. Això equival a no entendre avui la veritable aportació de Ricart. És precisament aquest saber beure de les fonts dels primitius italians quatrecentistes, de Cèzanne, dels fauvestes, del cubisme o del classicisme de Picasso on rau la importància del Ricart gravador.

Entre Picasso i Ricart es pot establir un cert paral·lelisme, tots dos begueren de les millors fonts i tots dos saberen assimilar (no copiar) l’art dels altres; només els diferenciava la finalitat. Si Picasso s’apropiava per destruir, per anorrear i obrir nous camins, Ricart ho feia per harmonitzar, creant una síntesi entre els gravats populars i l’avantguarda europea, retornant la xilografia a la categoria d’Art. Picasso cercava la llibertat, Ricart la bellesa. Possiblement, aquest fou el seu gran error en un temps de compromís.

Conclusió

S’imposa una vindicació de Ricart gravador, la qual cosa només s’assolirà presentant arreu, a Enric-C. Ricart amb la millor credencial, la de gravador, oblidant-se que la xilografia és un art menor i adonant-se que no és necessari engrandir l’artista vilanoví presentant-lo també o solament com pintor.

Notes i referències bibliogràfiques

¹ Les Kodak són sis petites llibretes d'anotacions que Ricart anà omplint des de 1922 fins el 1956. Les anomenà Kodak per la similitud que els seus apunts tenen amb les instantànies fotogràfiques. Mort Ricart, aquestes llibretes ingressaren a la Biblioteca-Museu Balaguer per donació dels hereus.

² Ricart i Ràfols, que eren amics des de la infància, mantingueren una copiosa correspondència. Les cartes que Ricart escrigué a Ràfols es troben a la Biblioteca de Catalunya, però pel present treball s'ha utilitzat còpies xerogràfiques obtingudes per Joan Orriols Carbonell abans de la donació que feu la vídua de Josep F. Ràfols a la Biblioteca de Catalunya.

³ Són molt il·lustratius aquests mots que Ricart escrigué a Ràfols el 20 de maig de 1959:

“Aquesta bullidera que porto dins fa que hagi abandonant -momen-tàniament, espero- els pinzells i les teles. No sé compondre un «bodegó» amb aquell pot, aquelles cartes de jugar, aquell ocell de paper/ quatre llibres violats/ una ampolla verda, etc. amb l'entusiasme de més de quaranta anys enrera. M'encanten, si vols, aquests objectes però em sembla temps perdut l'esforç de reproduir-los tal com els veiem trencant-nos el cap cercant qualitats i valors. Sovint passo xarampionets d'aquest fins que un dia a la vista d'un pom de flors, d'un plat de llimones, d'una noia o d'un gat no sé estar-me de pintar-ho de fer un dibuix o bé gravat. I així anem tirant!...”

⁴ La pintura de Ricart ha estat ben present en les dues mostres més importants d'art d'avantguarda a Catalunya que últimament s'han celebrat, a l'exposició “Homage to Barcelona. The city its art. 1888-1936”, celebrada a l'Hayward Gallery de Londres del 14 de novembre de 1985 fins el 23 de febrer de 1986 i organitzada per Arts Council de la Gran Bretanya, la

Generalitat de Catalunya i l'Ajuntament de Barcelona, que també es presentà a Barcelona l'any 1987, i la celebrada a La Pedrera de Barcelona, del 16 de juliol fins al 30 de setembre de 1992, sota el títol “Avantguardes a Catalunya. 1906-1939” i patrocinada per la Fundació Caixa de Catalunya.

⁵ Ràfols, Josep F.: “E. C. Ricart”. El cep i la nansa, edicions. Vilanova i la Geltrú, 1981. Pàg. 176.

⁶ Pi de Cabanyes, Oriol: “Enric-C. Ricart, pintor”. Programa de la Festa Major de Vilanova i la Geltrú de l'any 1977.

⁷ Kodak VI, 20-IX-1930.

⁸ Kodak VI, 17-XII-1930.

⁹ Miró: Museum of Modern Art, Nova York, 1941. Picasso: Galeria Georges Petit, París, 1932.

¹⁰ Kodak I, 11-XI-1922.

¹¹ El 8 de novembre de 1923, escriu a la Kodak III: “*Ve en Ràfols... Regirem les poques teles que em queden de dos anys en aquesta part. Li dono aquell estudi del taller del carrer de Sant Pere més baix que hi ha en Miró pintant amb calces de caloió (1917). Destruïxo tots els quadres, o gairebé tots els quadres que em venen a la mà i més en destruiria si els pogués haver tots*”.

I a l'any següent, a la mateixa Kodak III, el 13 de juliol de 1924: “*Continuo la meva obra destructora. Esquinçades tres teles que tenia arraconades. Així que surto de dubtes i hi faig el primer esquinç m'entra una sufocació gran però ben aviat em convenço de que ja no hi ha reparació possible i llavors m'és un goig seguir esquinçant*”.

¹² Kodak IV, 26-IV-1925.

¹³ Carta de Ricart a Ràfols, datada V. i G. 14-VIII-1955.

¹⁴ Però si l'obra pictòrica mostra aquesta coherència no passa el mateix amb els dibuixos i gravats de l'època. Molts d'aquests dibuixos i gravats fan pensar amb un pintor més proper als cubistes que no pas als fauistes. Aquests dibuixos,

si bé superiors, mostren un Ricart totalment paral·lel a Miró, la qual cosa fa preveure un pintor cubista, com Miró, i no pas fauvista.

¹⁵ Les Kodak són plenes d'anotacions referents al cubisme. Ricart estima en el seu valor just aquest moviment pictòric, per ell és el més important de tots els esdevinguts fins llavors. Però a l'hora de pintar s'ho agafa més com un divertiment que com un repte: "*Darreres sessions pintura cubista treta d'una natura morta diem-ne realista. És bonic de color i el resoldre-ho no deixa d'ésser, i potser no passa d'ésser un «amusement»*". Kodak V, 19-V-1927.

¹⁶ Cirici-Pellicer, A.: "Adiós a E.-C. Ricart". Revista Gran Vía, (414), 6-7, (19-III-1960).

¹⁷ Gasch, Sebastià: "De Galeria en Galeria". L'amic de les Arts. (9) 12 (Desembre de 1926).

¹⁸ Ràfols, Josep F.: "Una exposició a Reus. E. C. Ricart, pintor". El Matí, 28-XII-1930.

¹⁹ Una mostra són els preus de sortida que consten en el catàleg de la "Primera Subhasta d'Art" de Pic Galeria, celebrada en els salons del Foment Vilanoví, el 13 de març de 1976.

²⁰ Ricart, Enric-C.: "Memòries", pàg. 15. Aquestes "Memòries", que Ricart escrigué entre 1937 i 1938, resten encara avui inèdites a la Biblioteca-Museu Balaguer.

²¹ Kodak III, 28-I-1925.

²² Kodak IV, 1-VI-1926.

²³ Kodak II, Tiquet-entrada 18-II-1923.

²⁴ Ràfols, Josep M.: "Boixos d'Enric C. Ricart". La Revista.

²⁵ Junoy, Josep M.: "Els boixos de n'Enric C. Ricart". La Veu de Catalunya. 18-I-1923.

